

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності

На правах рукопису

ПАНІБРАЦЬ НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

РОЗВИТОК ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В БРАЗИЛІЇ

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
за освітньо-професійною програмою
«Музейний менеджмент, культурний туризм»
Спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
Чибирак С. В.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-
аналітичної діяльності

від _____ 2024 р.

Завідувачка кафедри проф. Гаврилюк С. В. _____

АНОТАЦІЯ

Панібраць Н. В. Розвиток фестивального туризму в Бразилії.

Кваліфікаційна робота на правах рукопису на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2024.

У дослідженні розглянуто класифікацію культурного туризму, що передбачає виокремлення форм і видів за різними критеріями, що дозволило визначити фестивальний туризм, як вид подієвого туризму. Також з'ясовано історію виникнення фестивального туризму, яку умовно поділено три основні етапи, а саме: від найдавніших часів до другої половини XIX століття; від другої половини XIX до першої половини XX століть; із середини XX століття і дотепер.

У кваліфікаційній роботі звернено увагу на тенденції розвитку фестивального туризму у Бразилії та фактори, які цьому посприяли. Увага звернена на найбільші фестивалі, а саме у Ріо-де-Жанейро, Блуменау, Іжарі, Парінтінісі та Белен.

Фестивальний туризм у Бразилії є важливою частиною сучасної туристичної індустрії, оскільки сприяє культурному обміну, економічному розвитку і наданню унікальних вражень туристам.

Ключові слова: фестивальний туризм, тур, карнавал, подієвий туризм, подія, свято.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ.....	7
1.1. Фестивальний туризм як вид подієвого туризму.....	7
1.2. Історія виникнення та становлення фестивального туризму.....	15
1.3. Тенденції розвитку фестивального туризму у світі.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В БРАЗИЛІЇ.....	27
2.1. Сучасний стан розвитку фестивального туризму в Бразилії.....	27
2.2. Бразильські фестивалі як форма залучення туриста.....	31
2.3. Перспективи розвитку фестивального туризму в Бразилії.....	35
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Фестивальний туризм є важливою частиною сучасної туристичної індустрії, сприяючи культурному обміну, економічному розвитку і наданню унікальних вражень туристам. Це новий напрям культурного туризму, який динамічно розвивається. Цей вид туризму пов'язаний з проведенням карнавалів, фольклорних свят і власне фестивалів. Він приваблює туристів, які прагнуть познайомитися з культурним надбанням певного народу, познайомитись з місцевими традиціями, розважатися, активно відпочивати чи просто наслідувати сучасні молодіжні тенденції.

Фестивальний туризм у Бразилії відіграє важливу роль у розвитку туристичної галузі. Країна відома своїми численними фестивалями, які залучають велику кількість туристів зі всього світу та дозволяють їм зануритися в місцеву культуру, традиції, музику, мистецтво та кухню. Це допомагає туристам краще зрозуміти і відчувати дух місця, яке вони відвідують. Тому актуальним є дослідження розвитку фестивального туризму на прикладі Бразилії як одного з найбільш привабливих різновидів подієвого туризму.

Метою дослідження є вивчення особливостей розвитку фестивального туризму в Бразилії.

Відповідно до поставленої мети сформульовано такі **завдання**:

- охарактеризувати фестивальний туризм як вид подієвого туризму;
- розглянути виникнення та становлення фестивального туризму;
- визначити тенденції розвитку фестивального туризму у світі;
- проаналізувати сучасний стан розвитку фестивального туризму в Бразилії;
- порівняти бразильські фестивалі, що користуються популярністю у відвідувачів;
- окреслити перспективи розвитку фестивального туризму в Бразилії.

Об'єктом дослідження є фестивальний туризм.

Предмет дослідження – розвиток фестивального туризму в Бразилії.

Стан наукової розробки проблеми. Питання розвитку фестивального туризму досліджували такі вчені, як С. Білоус [9], Ж. Бучко [4], Л. Горшкова [3], А. Грицишин [9], Ю. Грицку-Андрієш [4], О. Дутчак [6], М. Мальська [9], В. Петранівський [12], М. Топорницька [9] та інші. У своїх працях науковці приділили велику увагу з'ясуванню сутності фестивального туризму, його місця серед інших видів туризму, а також розробці класифікації цього виду туризму. Однак, як свідчить аналіз останніх досліджень, питанню розвитку фестивального туризму в Бразилії приділено недостатньо уваги, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Джерельна база дослідження. У процесі написання дослідження було опрацьовано офіційні сайти бразильських фестивалів [29; 32; 34; 37] та сайти різноманітних туристичних агенцій [28; 36], що пропонують фестивальні туристичні продукти у Бразилії, а також сайт міжнародної системи прогнозування розвитку країн, зокрема й Бразилії [40].

Наукова новизна одержаних результатів полягає у ґрунтовому комплексному дослідженні розвитку фестивального туризму в Бразилії. Зокрема, проаналізовано сучасний стан розвитку фестивального туризму в Бразилії, здійснено огляд популярних бразильських фестивалів, а також окреслено перспективи розвитку фестивального туризму в країні. Крім того, було звернено увагу на вплив емігрантів на еволюцію фестивалів та створення нових івент-подій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використовувати їх для розвитку туристичної сфери як за кордоном, так і в Україні. Крім цього, результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі ЗВО, зокрема: при розробці конспектів лекцій, підготовці студентів до практичних чи семінарських занять, зокрема з освітнього компоненту «Культурний туризм».

Апробація дослідження відбулася під час виступів на Міжнародній науково-практичній конференції «Наука, освіта та технології: тенденції, виклики, перспективи» (м. Полтава, 16 травня 2024 рік).

Публікація. Основні положення та результати бакалаврської роботи опубліковані у вигляді тез: Панібраць Н. В., Чибирак С. В. Розвиток фестивального туризму в Бразилії. *Наука, освіта та технології: тенденції, виклики, перспективи*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 16 травня 2024 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2024. Ч. 1. С. 70–71 [12].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Фестивальний туризм як вид подієвого туризму

Туризм є багатоаспектним явищем, що поєднує географічні, соціальні, економічні, культурні й екологічні складові, має невичерпний потенціал для постійного розвитку, тісно пов'язаний з різними сферами життя людини, що підкреслює його важливість у соціально-економічному житті країн та народів.

Особливе значення має туризм на регіональному рівні, оскільки він є економічним джерелом створення нових робочих місць та отримання прибутку, розвитку інфраструктури та культури. В останні роки у світовому масштабі характерною ознакою туризму є досить висока динаміка і стабільність розвитку, що істотно впливає на економіку країн, котрі мають сприятливі рекреаційні ресурси. Туристичний обмін між країнами – це важливий аспект міжнародних відносин, що сприяє вирішенню важливих питань громадського життя. Крім того, міжнародний туризм відіграє важливу роль у покращенні взаєморозуміння та зміцненні дружби між народами, розширенні торговельної, культурної, наукової співпраці, налагодженні та зміцненні відносин між державами. Адже ознайомлення з історією, традиціями, культурою, звичаями, побутом інших народів спонукає до більш глибокого пізнання довкілля [9, с. 11].

У Законі України «Про туризм» подано таке визначення туризму: «тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає» [13, с. 11].

Для дослідження будь-якого поняття, зокрема фестивального туризму, важливою є класифікація, що передбачає виокремлення форм і видів за різними

критеріями. Класифікація туризму відіграє ключову роль для його практичної діяльності, оскільки дозволяє ефективно:

- визначати попит і формувати ринок окремих видів туризму;
- вирішувати проблеми оптимальної територіальної організації того чи іншого виду туризму;
- розробляти стратегії розвитку туристичної інфраструктури;
- створювати та реалізовувати туристичний продукт [9, с. 12].

Види туризму класифікують за різними критеріями, зокрема:

- за метою подорожі (рекреаційний, культурологічний, курортний, анімаційно-розважальний, подієвий, екотуризм тощо);
- за тривалістю перебування (довготривалий, короткочасний);
- за способом пересування (пішохідний, авіаційний, залізничний, автотуризм тощо);
- за розташуванням туристичного місця (приміський, водний, гірський тощо);
- за ступенем підготовки (організований, неорганізований);
- за інтенсивністю туристичних потоків (постійний, сезонний);
- за кількістю учасників (індивідуальний, груповий, сімейний) [7; 9].

Ключове значення має критерій поділу туристичних подорожей з урахуванням основної мети, оскільки саме мета подорожі найбільше впливає на формування туру, вибір маршруту подорожі, а отже, на якість організації туристичного обслуговування.

Зазвичай подорожі мають кілька цілей, але завжди є одна основна, котра визначає вибір місця подорожі та характер послуг, які обирає турист. Класифікація туризму за метою (мотивами) подорожі є дещо умовною, адже цілі подорожей досить часто переплітаються. Отож, чітко поділити всі туристичні подорожі на окремі види досить складно, тому єдина уніфікована класифікація наразі відсутня.

У XXI столітті одним із найбільш перспективних напрямів, за оцінками експертів Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), є подієвий або івент-

туризм. Термін «event» вживають для означення запланованої події, що відбувається у визначений час і з конкретною метою, та має резонанс у суспільстві [9, с. 14].

Як стверджує М. Мальська, подієвий туризм – це «подорож з метою участі або споглядання якоїсь цікавої події (карнавалу, фестивалю, свята, церемонії, спортивного змагання або природного явища тощо), що передбачає наявність відповідних туристичних ресурсів і спеціальної підготовки» [9, с. 16].

Подієвий туризм включає в себе унікальні тури, що поєднують в собі традиційний відпочинок з участю у найбільш видовищних заходах. Його визначальною особливістю є безліч яскравих неповторних вражень, котрі можна отримати винятково в тій чи іншій дестинації у вузький, конкретно визначений проміжок часу.

У сучасному світі сформувалась ціла індустрія щодо організації подій, яку поділяють за характером події та кінцевою метою. Значення подієвого туризму полягає у відвідуванні подій, що відбуваються в інших країнах, тобто, основна ціль подорожі – подія, в якій турист може брати або пасивну участь як спостерігач, або активну як учасник [17, с. 124].

Сучасним туристам уже недостатньо традиційних подорожей, під час яких, як правило, можна поєднати відпочинок та оздоровлення з невеликою кількістю екскурсій. Вони хочуть стати свідками визначних подій у світі культури, спорту і мистецтва, розширити свій світогляд, втілити заповітні мрії. Подієвий туризм суттєво розширив спектр туристичних послуг [9, с. 15].

Вчений О. Бабкін виокремлює такі тематичні види подієвого туризму: 1) музичний фестиваль; 2) кінофестиваль; 3) карнавал; 4) ярмарок і виставка; 5) парад; 6) модний показ; 7) аукціон; 8) театралізоване шоу; 9) національне свято та інші [1]. Як бачимо, за класифікацією вченого, серед видів подієвого туризму окреме місце займає фестиваль.

Фестиваль – це багатолюдне театралізоване святкове дійство, що включає огляд або демонстрацію досягнень у певних видах мистецтва; вид подієвих

туристичних ресурсів. Слід відзначити, що немає чіткої межі між подієвим і фестивалістичним туризмом. Проте не кожен подію можна вважати фестивалем.

Фестивальний туризм є спеціалізованим підвидом туризму. Варто зауважити, що подієвий туризм термінологічно є загальноприйнятим різновидом туристичної діяльності, а фестивальний туризм – поки що ні.

Історіографічний наліз, досить мало вчених на даний час дають визначення поняттю «фестивальний туризм», а деякі взагалі не виокремлюють його як самостійний вид туризму. Це можна пояснити тим, що фестивальний туризм є різновидом подієвого, який, в свою чергу, включає багато інших різновидів.

Як зазначає В. Надольська, «у сучасних умовах фестивальний туризм – відвідування фестивалів і конкурсів, костюмованих свят, спортивних змагань – став одним із різновидів подієвого туризму загалом і посів вагоме місце у рекреаційному русі» [10, с. 86].

Обґрунтування виділення фестивального туризму в окрему систему із властивою їй класифікацією фестивальних турів здійснено у наукових дослідженнях Ю. Грицку-Андрієш та Ж. Бучко. На думку вчених, фестивальний туризм – це окремий самостійний вид туризму. Ю. Грицку-Андрієш та Ж. Бучко під цим поняттям розуміють організацію короткотривалих пізнавальних подорожей, терміном на п'ять-сім днів для відвідування певних подій (від концертів сучасної західної музики до релігійних святкувань, від етнічних карнавалів до парадів сучасних субкультур) із періодичністю один раз на рік [4].

На думку дослідників, для фестивальних подорожей характерні всі ознаки туризму, але в них є яскраво виражені власні особливості, зокрема:

- подорожі є короткотривалими (у середньому три- п'ять днів);
- чітко виражені просторові рамки (місця проведення фестивалів);
- інтерес до фестивалів і свят;
- простежується чітка історія розвитку фестивалів;
- фестивалі мають мету, що відрізняється від мети пізнавального туризму;

- наявність зв'язків з іншими видами туризму [4].

Важливою особливістю подієвого туризму є те, що кожного року він поповнюється новими подієвими турами, які з одноразових перетворюються у регулярні. Особливо значущим та стійким сегментом сучасного міжнародного подієвого туризму є карнавальні та фестивальні тури.

На сьогодні існує кілька класифікацій як фестивалів, так і фестивальних турів, які розробили українські та закордонні вчені. Однією з перших класифікацій фестивалів, запропонованих українськими вченими, є класифікація Ю. Грицьку-Андрієш та Ж. Бучко (2010 р.), яку багато дослідників використовують як загальноприйнятну класифікацію фестивального туризму (рис.1.1).

Рис.
1.1.
Тип
ізац
ія
фес
тив

ального туризму [4]

Так, згідно з класифікацією, до етнічних фестивалів належать:

- різноманітні свята, пов'язані з язичницькими віруваннями;
- святкування християнських обрядів і свят;
- свята, які були започатковані ще в дохристиянські часи, але під впливом релігії дещо видозмінилися, набувши статусу християнських;
- святкування Нового року у різних народів;
- сучасні «збірні» етнічні фестивалі.

До релігійних фестивалів належать:

- фестивалі, пов'язані зі світовими релігіями (Християнство, Іслам, Буддизм);

- фестивалі, пов'язані з національними релігіями (Іудаїзм, Індуїзм, Зороастризм);

- фестивалі, пов'язані з місцевими віруваннями чи уявленнями (фетишизм, тотемізм, магія та інші).

До музичних фестивалів належать:

- фестивалі (концерти) етнічної музики;
- фестивалі (концерти) класичної музики;
- фестивалі (концерти) сучасної музики.

До фестивалів сучасних субкультур належать:

- різноманітні свята субкультур (Хіпі, Панк, Рок та ін.);
- кінофестивалі;
- фестивалі та паради представників нетрадиційної сексуальної орієнтації;
- фестивалі (покази) сучасної моди;
- фестивалі кохання.

До гастрономічних фестивалів відносять:

- фестивалі, що мають зв'язок зі збором урожаю;
- фестивалі, пов'язані певною національною стравою;
- фестивалі, присвячені певному напою.

До спортивних фестивалів належать:

- фестивалі, пов'язані зі святкуванням спортивних подій;
- проведення різноманітних чемпіонатів.

Також Ю. Грицку-Андрієш і Ж. Бучко розробили класифікацію фестивального туризму за масштабом проведення (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Класифікація фестивального туризму за масштабом проведення (складено за [4])

Назва	Характерні риси	Приклад фестивалю
Міжнародні фестивалі	Приїзд туристів із трьох і більше країн. Значна	Карнавал у Ріо-де-Жанейро, Венеціанський

	реклама. Масштаби охоплення туристів.	Карнавал, Олімпійські ігри, Корида, Томатні бої, Новий рік у Китаї та Таїланді тощо
Національні фестивалі	Фестивалі проводяться в межах однієї країни. Реклама в національних засобах масової інформації. Залучення туристів своєї країни.	Октоберфест (Німеччина), Станфордський фестиваль (Велика Британія), Сорочинський ярмарок (Україна) тощо
Регіональні фестивалі	Свята, що проводяться в межах кількох сіл, або в одному місті. Оголошення лише в районній або в обласній газеті. Маловивчені і мало розрекламовані події серед туристів інших регіонів та інших країн.	«Храмові свята» у селах. Маланка. Дні міста. Ярмарки.

Дослідниця М. Топорницька розробила класифікацію на основі поділу фестивалів за трьома класифікаційними ознаками, а саме [18, с. 250]:

- спрямування фестивалів;
- термін і тривалість проведення;
- територіальна ознака (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. Класифікація фестивалів за М. Топорницькою [18, с. 250]

№	Критерій	Види фестивалів
1	За спрямуванням	Етнографічні Етнокультурні Музичні Екологічні Культурно-пізнавальні Навчальні Спортивні Спортивно-культурні Театральні Наукові Вуличні

		Мистецькі Пивні Подійні Релігійні Історично-музичні Фестивалі різних страв і напоїв Змішані
2	За терміном і тривалістю проведення	Вихідного дня (вікенд-фестивалі) Сезонні Цілорічні
3	За територіальною ознакою	Обласні Регіональні Національні Міжнаціональні Прикордонні Міжнародні

За спрямуванням М. Топорницька виокремлює широкий перелік фестивалів, зокрема вказує на існування змішаних фестивалів, в яких поєднується більше двох тематичних напрямів. За терміном і тривалістю проведення, крім сезонних і цілорічних, вчена виділяє такий вид фестивалів, як вікенд-фестивалі, які на сьогодні є найбільш популярними. Також дослідниця виокремлює досить широкий перелік фестивалів за територіальною ознакою: від обласних до міжнародних.

В. Петранівський запропонував більш широку класифікацію фестивалів, поділяючи їх за:

- цільовою функцією;
- засобом пересування учасників;
- сезонністю;
- спеціалізованою організацією (програмою);
- віком і соціальним складом учасників;
- статусом фестивалю;
- формами організації [14] (див. додаток А).

Таким чином, виокремлення специфічних ознак та аналіз місця фестивального туризму у структурі рекреаційно-туристської діяльності дає

можливість вважати фестивальний туризм окремим видом туризму, а саме різновидом пізнавального. Під фестивальним туризмом ми розуміємо різновид подієвого туризму, що передбачає тимчасовий виїзд особи з місця проживання, основною метою якої є участь у фестивалях, святкуваннях або інших масових подіях.

1.2. Історія виникнення та становлення фестивального туризму

Фестивалі були присутніми в житті людей та захоплювали їх протягом століть. Вони мають потужне релігійне і культурне підґрунтя [24]. Фестивальний туризм розвивався у контексті соціальних та економічних змін, що відбулися у світі протягом останніх кількох століть. Найбільшого розвитку цей вид туризму зазнав після Другої світової війни, коли з'явилася велика кількість нових фестивальних подій та прагнення людей до нестандартних подорожей та вражень [9, с. 8].

Розвиток фестивального туризму умовно поділяють на три основні етапи:

- 1) від найдавніших часів до другої половини XIX століття;
- 2) від другої половини XIX до першої половини XX століть;
- 3) з середини XX століття і триває дотепер [9, с. 17].

Попередниками майбутнього фестивального туризму вчені вважають будь-які подорожі, в які у давні часи люди вирушали з метою відвідання свята або змагання. Як правило, це були події місцевого чи національного масштабу [2, с. 17]. Тому засновниками фестивального туризму вважають греків, адже саме у них відбулися Олімпійські ігри. Амфітеатри заповнювалися людьми повністю, а також туристами з різноманітних на той час держав. Також до перших фестивалів відносять й Діонісії [2, с. 52] – свята на честь бога виноробства Діоніса.

У середньовіччі заходами, які виконували як економічну, так і рекреаційну функції, були ярмарки, у яких брали участь представники майже всіх верств населення. Обов'язковою частиною кожної ярмарки були видовища. Наприклад, у Франції ще з XVI століття показували театралізовані вистави.

Із часом деякі знакові заходи регіонального масштабу почали привертати увагу жителів інших, переважно сусідніх держав, тому переросли у міжнародну подію. Наприклад, Венеційський карнавал, перша згадка про який датована 1094 роком, міжнародної популярності набув у XVII столітті, коли отримав своє «особливе обличчя» з традиційними переодяганнями учасників у різні костюми і маски. Поступово карнавал перетворився на яскраве шоу, у якому брали участь не лише аристократи та простий люд – мешканці самого міста, а й численні гості з інших міст і країн. Героями Венеціанського карнавалу були акробати, жонглери, музиканти та танцюристи. До кінця XVIII ст. ця подія залишалася найбільш важливою у культурному житті міста. Аристократи і заможні люди зі всієї Європи збирались у пошуках пригод, театру, музики тощо.

Аналогічні події, хоч і менш популярні, відбувались в інших країнах. Також традиційно увагу населення міст, країн і гостей привертали церемонії коронації та вінчання монархів. У 1810 році в Німеччині з нагоди одруження кронпринца Людвіга Баварського та принцеси Терези Саксонської Гільдбургхаузької вперше було проведено півний фестиваль Октоберфест. Відтоді захід відбувається щороку та користується великою популярністю у туристів [35].

Другий етап (друга половина XIX – перша половина XX ст.) – це час становлення організованого фестивального туризму. Саме тоді англієць Т. Кук започаткував організовані подорожі, присвячені певним подіям. Так, в 1851 році в лондонському Гайд-парку було збудовано великий павільйон для торговельно-промислової виставки. Дізнавшись про це, Т. Кук вирішив організувати поїздки на виставку для різних категорій населення. Цей грандіозний план був широко розрекламований у щойно створеному Т. Куком журналі «Екскурсант». Як наслідок виставку відвідало більше 165 тисяч осіб. У другій половині XIX століття торговельно-промислові виставки почали відбуватись систематично [9, с 18].

Історія карнавалу у Ріо-де-Жанейро веде початок від XVII століття. Вперше щось схоже на карнавал у Бразилії розпочали поселенці з островів, котрі належали Португалії. Португальці святкували Масниці, гуляючи містом, обливаючись водою і кидаючи один в одного пір'ям, тухлими яйцями та посипаючи сажею [9, с 22].

У 1641 році вулицями Ріо-де-Жанейро пройшов перший карнавал, який поєднав в собі дві традиції. З одного боку, він став своєрідним переходом від звичного життя до Великого посту; з іншого – широкомасштабним гулянням [9, с 22].

У XIX столітті карнавал перейняв риси італійського та французького карнавалів, а в другій половині XIX століття сформував власні риси: з'явилися типові для нього блоки учасників, із кожним роком пісні ставали більш красивими, а танці багатшими за оформленням та елементами. Зрештою бразильський карнавал перевершив венеційський та паризький яскравістю й кількістю учасників і гостей. У контекст святкування дуже швидко увійшли й європейські звички переодягатися і приховувати обличчя під масками. Не обійшлося і без інтерпретацій: у східні правила влилися африканські та південноамериканські традиції, що проявилось яскравими відвертими костюми, запальними танцями і величними фігурами-ідолами, які несли учасники.

Поступово карнавал структурувався – стали з'являтися поділи на тематичні групи, «блоки», а учасники виїжджали на розмальованих і чудернацьки прикрашених автомобілях – тематичних платформах.

У 1833 році на карнавалі вперше був представлений Король Момо – товстенький бог, який заправляє святкуванням і володіє ключами від міста. Витоки цього образу – у давньогрецькій міфології, де бог Момо був покровителем насмішок і знущань, обманів і жартів. У Бразилії бог став своєрідним ідолом, позитивним символом жартівливого неподобства й досконалого драйву. Момо настільки припав до душі бразильцям, що від 1910 року в цьому образі виступає жива людина. На цю роль дуже ретельно добирали чоловіка міцної статури, оскільки він повинен був стати символом

доброго і світлого безтурботного святкування. Відтоді для короля навіть був встановлений ваговий поріг – він повинен був важити не менше 120 кілограмів [9].

Сучасного вигляду бразильський карнавал набув після того, як в 1928 році тут виникла перша школа самби. Саме вона дала поштовх для майбутніх змагань між танцювальними клубами й колективами, які щорічно відбуваються на карнавалі [9, с. 22].

Третій етап (середина ХХ століття – дотепер) став часом масового поширення та успішного функціонування фестивального туризму. У другій половині ХХ століття набувають нових ознак, отримують всесвітню популярність і стають візитівками своїх міст Бразильський та інші карнавали. Регулярно проводяться та залучають мільйони туристів і вболівальників на такі масштабні події, як Олімпійські ігри, чемпіонати світу та континентів з різних видів спорту. Також на цьому етапі започатковуються і стають традиційними кінофестивалі (Берлінський, Каннський), гастрономічні фестивалі (Октоберфест, Паризький салон шоколаду) та інші. Так, Каннський кінофестиваль – міжнародний кінофестиваль, який кожного року проходить у курортному місті Канни (Франція, Лазурний берег). Він входить до так званої «Великої п'ятірки» найбільш престижних кінофестивалів (разом із кінофестивалями у Венеції (Італія), Берліні (Німеччина), Сандесі (США) та Торонто (Канада). Ідея створення цього фестивалю виникла після втручання тоталітарних урядів Німеччини та Італії у вибір призерів Венеційського кінофестивалю у 1938 році. За пропозицією французького історика Філіпа Ерланже, який пізніше став офіційним делегатом фестивалю та членом журі, тодішній міністр освіти Франції Жан Зей вирішив започаткувати кінофестиваль у Каннах. У 1939 році Луї Люм'єр погодився очолити перший кінофестиваль у Каннах, а відкриття запланували на 1 вересня 1939 року. Проте через початок Другої світової війни відкриття було відкладено на 7 років. Фестиваль стартував 20 вересня 1946 року і тривав із 20 вересня до 5 жовтня 1946 року в одному зі старих казино у Каннах. У 1948 та 1950 роках фестиваль не

проводився у зв'язку з фінансовими проблемами. 1949 року місцем проведення фестивалю став Палац фестивалів (Palais des Festivals) у Каннах. Новий палац побудували замість старого в 1983 році [9].

У першому Шоколадному салоні, відкритому в Парижі 1995 року, брало участь усього 30 французьких виробників шоколаду і кондитерів. Сьогодні кулінарне шоу проходить у 29 містах світу, об'єднує 9000 учасників і близько 7 млн відвідувачів щороку. Салон шоколаду чимось нагадує Тиждень високої моди. У ньому беруть участь головні гравці світового шоколадного бізнесу і закладаються тенденції світової кондитерської індустрії на весь наступний рік. Гостям найбільшого у світі шоколадного салону, який проходить в Парижі у жовтні, пропонують не тільки поласувати солодощами, а й навчитися професійно готувати десерти, ознайомитися з «шоколадною модою» і навіть закарбувати своє зображення в шоколаді. Оскільки Париж і мода нероздільні, однією з головних подій Салону шоколаду є показ шоколадних мод. Шоколадне дефіле – це плід співпраці відомих дизайнерів і кондитерів, які створюють вишуканий і водночас смачний одяг [9, с 27].

Дослідники Ю. Грицку-Андрієш та Ж. Бучко у своїй класифікації фестивалів за часовою ознакою використовували історичний метод, тобто визначили причини й фактори, що зумовили виникнення окремих фестивалів [4] (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3. Порівняльно-часова класифікація фестивалів

1	Дохристиянські фестивалі	Олімпійські ігри, Язичницькі карнавали, Гладіаторські бої, Давньогрецькі театри.
2	Фестивалі, пов'язані з появою світових релігій	З поширенням християнства у світі поширювались і християнські традиції.
3	Етнічні фестивалі, в яких поєднувались християнські та язичницькі звичаї	Задля популяризації нової релігії місцевому населенню дозволялось поєднувати свої язичницькі святкування з християнськими святами.

4	Гастрономічні фестивалі	З установленням певних кулінарних традицій виникали і фестивалі
5	Фестивалі сучасної музики	Спостерігалось значне поширення у ХХ столітті поряд з глобалізацією та утворенням так званої «світової попкультури»
6	Фестивалі сучасних субкультур	Починають поширюватись у другій половині ХХ століття після так званої «сексуальної революції»

З огляду на вищезазначену класифікацію, можна простежити стадії розвитку фестивалів аж до сучасності: від античних дійств до масштабних міжнародних подій.

Таким чином, фестивальний туризм як підвид подієвого почав зароджуватися ще у стародавні часи. Так званими засновниками були греки, адже саме у греків відбувалися святкові події, а саме Олімпійські ігри. На сьогодні фестивальний туризм – це популярне і масове явище у світі, котре динамічно розвивається.

1.3. Тенденції розвитку фестивального туризму у світі

Сьогодні фестивальний туризм є одним із найбільш динамічних видів відпочинку і туризму. Його розвиток зумовлений низкою факторів, які умовно можна об'єднати у шість груп:

1. Цивілізаційні, соціологічні та психологічні фактори. Згідно з теорією потреб Маслоу, високорозвинені країни, завдяки прогресу цивілізації та збільшенню доходів, можуть задовольняти ключові соціальні потреби, спрямовуючи увагу на потреби вищого рівня, такі як культура і розваги. Інтерес до фестивалів поширюється на нові соціальні групи, такі як молодь та люди з невисоким рівнем доходів.

В економічно розвинених країнах спостерігається тенденція до коротких, але частих поїздок, зокрема на фестивалі, та уникання тривалих відпусток.

Водночас, життєвий цикл людини охоплює кілька етапів, які вимагають більш тривалих періодів дозвілля. Наприклад, молодість є періодом, коли люди навчаються, ще не працюють або працюють лише частково, отже, мають багато вільного часу, який можна використати, в тому числі на відвідання фестивалю. Також багато вільного часу мають люди пенсійного віку, тому часто відвідують фестивалі.

Однією з причин для подорожей є концепція пошуку втечі. Потреба втекти від буденності та шукати нових вражень у середовищі, що контрастує з повсякденним досвідом, сприяє розвитку фестивального туризму.

2. Економічні фактори. Постійне зростання особистих доходів в індустріальному світі дає змогу людям витратити додаткові кошти на участь у фестивалях або ставати їхніми спонсорами. Крім того, кількість фестивалів значно зросла. Економічним фактором сприяння є також зростання міст і регіонів, у яких проходять фестивалі.

3. Розвиток туризму. Сучасний бурхливий розвиток фестивалів великою мірою є наслідком поживлення багатьох видів туризму, зокрема культурного. Люди все частіше відмовляються від масових рекреаційних та екскурсійних заходів, надаючи перевагу більш коротким, але урізноманітненим та індивідуальним поїздкам, включаючи місцеві культурні заходи чи культурний туризм, особливо в літній період. Це значно знижує витрати на поїздки, але водночас збільшує кількість відвідувачів на місцевих фестивалях.

4. Політичні фактори також впливають на розвиток фестивального туризму, що особливо помітно протягом останніх десятиліть. Знаковими процесами у цьому плані стали падіння комунізму в країнах Центральної та Східної Європи та розпад СРСР. Не менш важливими є соціально-економічні перетворення в Китаї. Усі ці процеси сприяли демократизації посткомуністичних країн Європи, а отже, створенню умов для нової культурно-розважальної діяльності, включаючи фестивалі. Крім того, влада почала брати на себе все більшу відповідальність за соціально-економічний розвиток міст і

регіонів, включаючи культурні аспекти, що, своєю чергою, підвищило інтерес до місцевих фестивалів.

5. Технологічні фактори. Швидкий розвиток автомобільної промисловості та дорожньої інфраструктури, а також розвиток авіації та дешевих авіаліній уможливили збільшення мобільності населення у ХХ столітті, полегшили доступ до локацій, де проходять фестивалі. Сучасні технології допомагають людям легко і швидко знаходити інформацію про фестивалі та купувати квитки.

6. Екологічні фактори, що зумовлено зміною екологічних підходів до життя і до цивілізації загалом, зокрема, поглибленням екологічної свідомості, поживавленням руху «зелених» груп, поширенням вегетаріанської ідеології та ідеї здорового харчування. Як відповідь на нові потреби з'явилися екофестивалі, які мають на меті привернення уваги широкої громадськості до конкретних або глобальних екологічних проблем [9].

Для окреслення сучасних тенденцій розвитку фестивального туризму необхідно дослідити географію фестивалів у світі. Дослідження найбільш популярних фестивалів світу проведено за такими видами: музичні, фольклорні, гастрономічні та кінофестивалі.

Як показав аналіз, більшість даних про найбільші музичні фестивалі світу є застарілими та не мають джерел. На основі статистики Music Festival Wizard за 2023 рік [37] ми розробили таблицю найбільших музичних фестивалів світу (див. додаток Б).

Одним із найбільш відомих видів фестивалів у світі є кінофестивалі. Зазвичай вони супроводжуються публічним показом фільмів та приїздом їх авторів (продюсерів, кінорежисерів, сценаристів, акторів та ін.). Під час більшості кінофестивалів проводиться конкурс фільмів, за результатами якого вручають призи. Найбільш популярними і престижними є фестивалі, які отримали акредитацію Міжнародної федерації кінопродюсерів (Federation International des Associations de Producteurs de Films, FIAPF). Серед них можемо

виокремити «Велику п'ятірку» фестивалів, які відіграють вирішальну роль у світовому кіно:

- Каннський кінофестиваль (Канни, Франція);
- Венеціанський міжнародний кінофестиваль (острів Лідо, Італія);
- Санденс (Парк-Сіті, Юта, США);
- кінофестиваль у Торонто (Торонто, Канада);
- Берлінський міжнародний кінофестиваль (Берлін, Німеччина) [36].

Незважаючи на відмінності, ці п'ять кінофестивалів мають спільну мету – відзначати кіномистецтво і пропагувати найкраще у кіновиробництві. Вони об'єднують різноманітні таланти, рекламують новаторські фільми та є платформою для спілкування і співпраці професіоналів у галузі кіно.

Дивлячись на вищенаведений перелік кінофестивалів, бачимо, що вони організовуються у багатьох країнах та регіонах світу. Чимало «культових» кінофестивалів проводиться саме у Європі.

Чималу популярність у світі також мають етнофестивалі або ж фольклорні фестивалі. Вони презентують фольклорне багатство, побут і звичаї, культурні цінності, духовну та матеріальну спадщину народу чи етнічної групи. Так, щороку у світі проводять близько 500 фольклорних фестивалів у приблизно 100 країнах [30]. Серед найбільш відомих етнофестивалів Азії є: Holi (Холі) – фестиваль барв (Індія); Diwali (Дівалі) – фестиваль світла (Індія); Hanami (Ханамі) – фестиваль цвітіння вишні (Японія); Dragon Boat Festival – фестиваль човнів-драконів (Китай); Loi Krathong (Лой Кротонг) – фестиваль повітряних ліхтариків (Таїланд) та інші [28].

У країнах Європи проводять численні фольклорні фестивалі найрізноманітнішої тематики, серед них: Silesian Days (Сілезькі дні) у Чехії; Skamba skamba kankliai (фестиваль автентичної етнічної музики) у Литві; Mujava (Міява) у Словаччині та інші.

В Америці також є відомі культурні фестивалі, такі як: Aloha (Алоха) на Гавайях; Dia de los Muertos (День мертвих) у Мексиці; Mardi Gras (фестиваль «Жирного вівторка» в Новому Орлеані; родео-фестиваль Cheyenne Frontier Days

(фестиваль родео) в Шаєннах (США); Inti Raymí (Інті Реймі) в Перу, Mundial de Tango (фестиваль танго) в Буенос-Айресі (Аргентина), Festival do Folclore de Olímpia у Бразилії та інші [25]. Так, фестиваль фольклору в Олімпії (Festival do Folclore de Olímpia) – один з найбільших фольклорних фестивалів у країні. Він проходить в місті Олімпія в штаті Сан-Паулу та включає виступи фольклорних груп з усієї країни, танці, музику та виставки ремесел.

Актуальною проблемою сучасного фольклорно-фестивального руху у загальносвітовому масштабі є катастрофічне зменшення первинних носіїв фольклорної традиції [20, с. 50].

Гастрономічні фестивалі, що проводять у багатьох країнах світу, приваблюють туристів, які бажають спробувати гастрономічні вишуканості та дізнатись таємниці приготування тих чи тих страв. Кращі шеф-кухарі, як правило, вважають за честь стати учасниками таких заходів та представити гостям свої творіння.

На гастрономічних фестивалях туристи дегустують страви з місцевих продуктів, знайомляться з регіональною кухнею, традиціями й особливостями споживання їжі [11, с. 217].

Найбільш популярними гастрофестивалями світу є:

- Oktoberfest (Октоберфест) – найбільший фестиваль пива у світі (Мюнхен, Німеччина);
- Pizzafest (Піцафест) – фестиваль піци в Італії (Неаполь);
- Melbourne Food and Wine Festival (Мельбурнський фестиваль їжі та вина) в Австралії;
- Singapore Food Festival (Сінгапурський фестиваль їжі) у Сінгапурі;
- Taste of Chicago (Смак Чикаго) у США;
- Salon Du Chocolat (Салон шоколаду) – фестиваль шоколаду у Франції (Париж) та інші [27];
- Festival de Cachaça (Фестиваль Качачейра), присвячений бразильському національному напою – качачі, проходить в місті Параті.

Як показав аналіз, наймасовіші гастрономічні фестивалі представлені у країнах Європи, Америки та Азії.

Однією з основних характеристик туристичної сфери є сезонність подорожей. Фестивальні тури не є винятком у цьому аспекті. Так, більшість фестивалів організовують у теплий період року (квітень-вересень), у той час як у холодний період року їх кількість зменшується.

Наразі організація різноманітних фестивалів у період низького туристичного сезону є одним із ключових шляхів вирішення питання сезонності туристичних потоків, оскільки фестивальний туризм залежить від часу їх проведення, то варто продумати ті заходи, які можна організовувати незалежно від сезону.

Сьогодні організатори фестивалів шукають нові способи задовольняти зростаючий попит аудиторії на індивідуалізацію та розширений вибір. Так, чимало фестивалів почали сегментувати свою аудиторію, пропонуючи різні пакети квитків, включаючи VIP та абонементи. Деякі з них комбінують в одному заході різні категорії (наприклад, включають дегустацію вин у мистецький фестиваль), щоб привернути увагу більшої кількості людей та створити унікальний досвід [33].

Також слід відзначити таку тенденцію, як серійний формат проведення фестивалів. Наприклад, фестиваль «Lollapalooza», маючи базову локацію в Чикаго, протягом року проводять одразу в кількох країнах світу: США (Чикаго), Німеччина (Берлін), Бразилія (Сан-Паулу), Аргентина (Буенос-Айрес), Чилі (Сантьяго), Швеція (Стокгольм), Франція (Париж) [32]. Такий формат популяризує подію на міжнародному рівні та привертає увагу набагато більшої аудиторії.

Сьогодні інноваційні технології відіграють вагомую роль у проведенні фестивалів, а також ефективності їх просування. Мобільні додатки, VR-технологія, RFID-браслети, дрони тощо використовують для залучення та взаємодії з відвідувачами, а також покращення враження від фестивалю. Ці

тенденції відображають стрімкий розвиток фестивального туризму у світі та зміну підходів до організації фестивалів.

Як бачимо, на сучасному етапі кожна країна і кожне місто, намагаючись максимально самовиразитись, створюють незабутні видовища. Учасники фестивальних турів поєднують відпочинок та екскурсії у відомих туристичних центрах із відвідинами найбільш видатних подій у сфері культури, мистецтва і спорту.

Розвиток фестивального туризму підтримали як влада, так і підприємці, оскільки, крім фінансової вигоди, він є ефективним рекламним інструментом. Цей вид туризму став популярним і масовим явищем у світі, без якого вже важко уявити сучасне життя.

Фестивальний туризм набуває все більшої популярності серед туристів, які шукають унікальний та незабутній досвід під час подорожей. Фестивалі залучають людей з усього світу, створюючи можливості для культурного обміну та взаєморозуміння між різними націями і культурами. Останнім часом з'являються нові фестивалі, які охоплюють різні аспекти культури, мистецтва, музики, їжі, спорту тощо, що задовольняє інтереси різних категорій туристів.

Розвиток фестивального туризму вимагає постійного вдосконалення інфраструктури, включаючи транспортні засоби, проживання, харчування та розваги, для забезпечення комфортного перебування учасників, та врахування їх вікової, соціальної та релігійної приналежності. Крім того, перед організаторами фестивальних турів постає питання створення пропозиції, що не залежить від сезону, або ж залучатиме туриста у міжсезонний період.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В БРАЗИЛІЇ

2.1. Сучасний стан розвитку фестивального туризму в Бразилії

Бразилія є найбільшою країною Південної Америки (її площа становить 8,5 млн км²) та належить до групи «нових індустріальних країн» [19, с. 316]. Туризм у цій країні є однією з ключових сфер економіки. Бразилія займає одразу чотири кліматичні зони, має значні й унікальні туристичні ресурси. Серед країн Південної Америки, вона має найбільший рекреаційний потенціал: різноманітні природні умови, тисячі великих пляжів, мальовничі пейзажі та ландшафти, Амазонія, багата культурна спадщина, всесвітньо відомі щорічні карнавали тощо [16, с. 127].

Найбільшими містами Бразилії є Сан-Паулу, Ріо-де-Жанейро, Салвадор та сучасна столиця Бразилія [40]. Проте значна частина міжнародної репутації Бразилії пов'язана з її природою, зокрема тропічними лісами Амазонки. Основним економічним районом країни і головною туристичною зоною є південний схід. Там знаходиться Ріо-де-Жанейро – основа туристичної Бразилії та найбільш відвідуване місто.

Варто зазначити, що туристичний ринок в країні диференційований і прямо пов'язаний з рівнем соціально-економічного розвитку її регіонів. Отож, найбільш високим рівнем господарського розвитку, зокрема туристичної інфраструктури, всіх видів транспорту, відрізняється південна та південно-східна частина Бразилії [5, с. 8].

Бразилія є однією із найбільш відвідуваних туристами країн. Туризм є тією галуззю бразильської економіки, яка з кожним роком із залученням державних дотацій стабільно збільшує обсяги виробництва туристичного продукту.

Окрім традиційних для країни видів туризму, останнім часом за рахунок державного фінансування та інвестиційних вкладень активно розвивається

екологічний, оздоровчий, спортивний, екстремальний, діловий та інші види туризму. Це збільшує туристичні потоки в країну та приносить додаткові прибутки [5, с. 9].

Найбільше приваблюють туристів відомі бразильські карнавали. За результатами 2023 року доходи, отримані від сектору туризму і послуг під час карнавального сезону в Бразилії, перевищили 8 мільярдів бразильських реалів. Безпосередньо перед пандемією коронавірусу (COVID-19) компанія Carnival внесла в бразильську економіку близько 8,5 мільярдів бразильських реалів [36].

Слід зазначити, що карнавальні гуляння в Бразилії почалися з початку XVIII ст., коли португальські іммігранти з островів Асорес, Мадейра і Кабо-Верде колонізували Бразилію та запроваджували тут свої традиції, одна з яких це своєрідне свято «Ентрудо». Люди виходили на вулиці, обливали один одного відрами води, кидаючи бруд та їжу, що часто закінчувалося вуличними бійками і заворушеннями.

Із часом уявлення про свято постійно змінювалася: на зміну португальській розвазі прийшли організовані паради, до яких був залучений навіть імператор із групою аристократів, які дефілювали у супроводі музикантів у масках і розкішних костюмах. Карнавал ставав невід'ємною частиною життя Бразилії.

Після того, як Бразилія здобула незалежність від Португалії у 1822 році, рабство стало основною частиною бразильської економіки. Фактично, у той час Бразилія була відома як «Маленька Африка» і мала під своїм контролем близько 35% всіх рабів у світі. Під час карнавальних святкувань, де всі дотримувались традиції рівності та єдності, раби брали участь в цих урочистостях і були одними з найбільш активних учасників параду, отримуючи при цьому триденну свободу.

У другій половині XIX століття остаточно сформувалось власне обличчя Бразильського карнавалу. Ця трансформація завершилась лише після скасування в країні рабства. Приблизно у 1888 році колишні раби поблизу Ріо-

де-Жанейро об'єднали африканські та португальсько-бразильські традиції й розвинули танцювальний жанр самби.

У 1917 році самба вперше офіційно стала частиною карнавалу і почала ставати популярною серед місцевих жителів Бразилії. А в 1928 році відбувся один із найбільш важливих моментів в історії карнавалу. Саме тоді у місті з'явилась перша школа, присвячена вивченню самби.

У ХХ столітті карнавал у Ріо-де-Жанейро став всесвітньо популярним, а на паради шкіль самби, котрі вносять неповторну латиноамериканську атмосферу цьому святу, почали збиратись тисячі відвідувачів. Тому у 1984 році вперше вирішили відкрити так звані «самбодроми», що складаються з алеї завдовжки близько 700 метрів та глядацьких трибун, які поділені на сектори: загальний, турсектор та VIP. Весь комплекс споруди займає площу 85 тис. м², там вільно можуть розміститися 90 тисяч глядачів.

На сьогодні у карнавальних танцювальних змаганнях беруть участь школи самби, які борються за звання найкращої. Кожна школа витрачає на підготовку чимало сил і коштів. Учасники настільки серйозно ставляться до своєї роботи, що після закінчення карнавалу, відразу починають готуватись до наступного [8].

У наші дні карнавали відбуваються практично по всій території Бразилії і кожне місто проводить їх по-різному. Хоча в карнавалах беруть участь переважно католики (а також представниками інших християнських конфесій), це свято, ймовірно, має язичницьке коріння, як і багато інших християнських свят (наприклад, Різдво).

Щорічно карнавали у Бразилії відвідують тисячі туристів з усього світу. Як стверджує М. Лущик, це один із найбільш стійких потоків подієвої спрямованості [8]. Бразильські карнавали є унікальним видовищем для будь-якого туриста: яскраві різнокольорові костюми, розкішні декорації, весела музика тощо. Танцювальні паради відбуваються на центральних вулицях міст. Урочистості проходять вдень і вночі, кілька днів поспіль (інколи навіть більше

тижня). У прибережних містах Бразилії, як правило, свята є більш театральними і яскравими, ніж у містах у середині країни [5, с. 9]

Найбільш відомим є карнавал, який щорічно проходить у Ріо-де-Жанейро. Він привертає увагу мільйонів туристів зі всього світу, які приїжджають насолодитися неймовірними перформансами, музикою та танцями. Бразильський карнавал відбувається кожного року за 40 днів до Пасхи та відмічає початок Великого посту. Він суттєво відрізняється від карнавалів в інших країнах світу. Крім того, існують його регіональні варіації в самій Бразилії [19, с. 320]. Зазначимо, що у різних містах країни проходить багато інших фестивалів музики, танцю та культури.

Карнавал у Ріо-де-Жанейро має значний вплив на економіку Бразилії, приносячи суттєву фінансову вигоду місту та країні в цілому. Карнавал приваблює сотні тисяч туристів з усього світу. За даними Туристичної агенції Ріо-де-Жанейро (Riotur), під час карнавалу місто відвідує близько 1,5 мільйона туристів. Туристи витрачають гроші на проживання, харчування, транспорт, сувеніри та розваги, що приносить мільйони доларів до місцевої економіки. Оцінки доходів від туризму під час карнавалу часто перевищують 700 мільйонів доларів США. Карнавал у Ріо-де-Жанейро створює тисячі тимчасових робочих місць у сферах обслуговування, безпеки, транспорту та торгівлі. Люди наймаються для роботи в готелях, ресторанах, на фестиваліних заходах та вуличних парадах. Також підготовка до карнавалу включає в себе виробництво костюмів, платформ і декорацій, що забезпечує роботою багатьох майстрів, дизайнерів та художників. Карнавал є головним джерелом доходу для шкіл самби, які фінансуються за рахунок квитків на паради, спонсорів і продажу товарів. Телевізійні права на трансляцію карнавальних парадів приносять значні доходи. Карнавал транслюється в багатьох країнах, що збільшує інтерес до Бразилії як туристичної країни. Підприємства у сфері торгівлі, готельного бізнесу та громадського харчування отримують значні прибутки під час карнавалу. Бари, ресторани, магазини і готелі збільшують свої продажі завдяки великому напливу клієнтів. Також отримують вигоду від

підвищеного попиту виробники та продавці сувенірів і карнавальних костюмів. Для успішного проведення карнавалу місто інвестує в покращення інфраструктури, таку як дороги, транспортні мережі та громадські зручності. Це також приносить довгострокові вигоди для міста і його жителів. Карнавал зміцнює бразильську культуру і традиції, сприяючи їхньому збереженню та популяризації. Подія об'єднує людей з різних соціальних шарів і культурних груп, сприяючи соціальній інтеграції та взаєморозумінню.

Фестивалі у Бразилії відбуваються практично цілий рік. Їх тематика є різноманітною – від традиційних національних народних святкувань до серйозних спортивних змагань. Нині більшість фестивалів уже стали справжніми загальносвітовими брендами, які відображають найпривабливіші національні традиції країни. Засоби масової інформації, транслюючи їх на багатонаціональну аудиторію, популяризують ці заходи і сприяють щорічному розширенню кола їх відвідувачів [5, с. 10].

Таким чином, у сучасній Бразилії фестивальний туризм є важливим аспектом галузі туризму та культурної ідентичності. Країна відома своєю різноманітністю та багатством культурних подій, що приваблюють туристів з усього світу. Одним із найбільш значущих фестивалів у Бразилії є Карнавал у Ріо-де-Жанейро. Цей захід відбувається щорічно та є одним з найбільших карнавалів у світі. Крім того, Бразилія відома своїми фестивалями музики, танцю та культури, які відбуваються у різних містах країни.

Фестивальний туризм в Бразилії стає все більш популярним і приваблює як місцевих, так і іноземних туристів. Це сприяє розвитку галузі туризму та сприяє збільшенню економічних прибутків для країни. Також ці фестивалі допомагають збереженню та просуванню бразильської культури в світі.

2.2. Бразильські фестивалі як форма залучення туриста

Один із найбільш відомих карнавалів світу проходить у Бразилії, головним центром якого є місто Ріо-де-Жанейро. Карнавал відбувається у багатьох містах країни, проте вони є менш масштабними. Ріо-де-Жанейро був

головним бразильським напрямком для міжнародних туристів під час карнавалу у 2024 році, за оцінками, близько 69 тисяч відвідувачів. Загалом очікувалось, що країна прийме 228 тисяч туристів (див. додаток В).

Всесвітньо популярним Бразильський карнавал став у ХХ столітті. Нині карнавал, який відбувається у Ріо-де-Жанейро з 1919 року, є народним святом країни, своєрідним парадом шкіл танцю самбо – від дитячих колективів до справжніх майстрів танцю.

Сучасний бразильський карнавал триває п'ять днів. Традиційно він розпочинається у п'ятницю символічною передачею ключів від мера міста до «короля карнавалу» під час його коронації. Передавання ключів королю Момо є одним з найбільш важливих особливостей карнавалу з 1933 року.

Із кожним роком Бразильський карнавал стає все більш професійним, оскільки збільшується його фінансування. Дохід від туризму значно сприяє покращенню економіки Бразилії, тому сьогодні це не лише подія для розваг, а й комерційна подія світового масштабу.

Карнавал у Ріо-де-Жанейро є найбільш масштабною подією року для кожного бразильця. Під час цього періоду місцеві жителі відкладають всі свої справи до закінчення святкувань [8].

Фестивалі проводять в Бразилії практично цілий рік у різних містах. Їх тематика є різноманітною. У таблиці 2.1. подано перелік популярних бразильських фестивалів (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Фестивалі Бразилії (складено автором)

Назва	Тематика заходу	Регулярність та період проведення	Місто (штат, регіон)
Бразильський карнавал	Змагання шкіл самбо	Щорічно, за 40 днів до Великодня	Ріо-де-Жанейро, інші міста країни
Салвадорський карнавал (Carnival in	Народне вуличне свято	Наприкінці лютого – на початку	Сальвадор

Salvador)		березня	
Феста Жуніньйо (Festas Juninas)	Народні гуляння приурочені до релігійних свят	Щорічно, у червні	Ріо-де-Жанейро
Бразильський Новий рік (Festa de Iemanjá & Reveillon)	Свято на честь міфічної богині	Щорічно, у ніч з 31 грудня на 1 січня	Ріо-де-Жанейро (пляж «Копакабана»)
Октоберфест (Oktoberfest)	Свято німецької культури, що відзначають у містах, де є значна кількість нащадків німецьких іммігрантів.	Щорічно, з 1 по 20 жовтня	Блуменау та Іжара
Паринтінський фольклорний фестиваль (Boi Bumba Parintins)	Фольклорний фестиваль	Щорічно в останні вихідні червня	Паринтінс, штат Амазонас
Сіріо де Назаре (Cirio De Nazare)	Релігійний фестиваль	Щороку у другу неділю жовтня	Белен

У червні традиційно проходить у Ріо-де-Жанейро Феста Жуніньйо (Festas Juninas), що має корені в європейських сільськогосподарських святкуваннях. Він також відомий як Сан-Жуан, є одним із найбільш яскравих народних свят у країні. Свято відзначають на честь святих Івана Хрестителя, Петра і Антонія. Воно включає народні танці, музику та традиційні страви. Festa Junina, або червневий фестиваль, є католицькою традицією, яка була запроваджена в Бразилії під час колонізації країни Португалією (з 1500 р. по 1822 р.) [21].

Впродовж усього червня на головних площах міста проводять різноманітні урочистості на Circo Voador, площі перед Федеральним університетом Ріо-де-Жанейро та у парку перед палацом Сан-Крістован. Головні події відбуваються 13 червня (в День Святого Антонія), 24 червня (в День Святого Іоанна) і 29 червня (в День Святого Петра).

Свято на честь морської богині Йемаїї відзначають у Бразилії у новорічну ніч з 31 грудня на 1 січня. Організатори фестивалю влаштовують для місцевих жителів та туристів численні феєрверки та пишну ходу зі статуєю богині. За традицією, жителі міста Ріо-де-Жанейро одягають білий одяг і приносять на пляж квіти. Щороку свято в середньому збирає 3 млн людей [5, с. 9].

Щорічно в середині жовтня у бразильському місті Блуменау проходить «бразильський» Октоберфест – традиційний німецький фестиваль пива. Фестиваль натхненний оригінальним Октоберфестом у Мюнхені, Німеччина, і він прославляє німецьку культуру, музику, танці та, звичайно, пиво. Фестиваль отримав міжнародне визнання та є одним із найбільших святкувань Октоберфесту за межами Німеччини [34]. Під час фестивалю відбувається пивний марафон. По місту роз'їжджають розмальовані цистерни, з яких продається місцеве пиво, яке за якістю не гірше німецького. А щоб було з чого пити туристам, сувенірні крамнички торгують кухлями, німецькими за видом, бразильськими за походженням і різноманітними за формою і розміром.

На Великдень мальовниче маленьке колоніальне містечко Ору-Прету з населенням 70 тис. чоловік стає справжньою насолодою для очей: незліченні музичні концерти, театральні постанови, а в перші години Світлого Христового Воскресіння – пасхальна хода, маршрут якої традиційно проходить по величезному килиму (який тут називають «тапетос колорідос») із різнокольорової тирси, складеної у фантастичні картини і візерунки.

Фольклорний фестиваль Вої Bumba Parintins – популярний традиційний фестиваль, який проходить щорічно в останні вихідні червня в місті Парінтінс (штат Амазонас) із 1965 року. Це вистава під відкритим небом, що проходить на спеціальному стадіоні – Бумбодромі (Bumbódromo) протягом трьох днів [29]. скрава фольклорна подія присвячена історії про бика, який помирає, але повертається до життя під звуки барабанів. Дві команди змагаються, розповідаючи найдовші версії цієї казки, використовуючи пісні й танці, щоб

перевершити своїх конкурентів. Кожне шоу триває близько 2,5 години. Свято супроводжується танцями, сміхом та музикою, дивовижними костюмами.

Найбільший фестиваль на річці Амазонка *Cirio De Nazare* є важливим релігійним і католицьким святом, що відзначається на честь Богородиці. Ця церемонія є частиною бразильської культури. Фестиваль проходить в Белені вже понад 200 років. 1793 року відбулася перша процесія на честь покровителя народу Пара. Відтоді *Cirio De Nazare* проходить щороку і завжди збирає велику кількість відвідувачів. Незважаючи на те, що святкування починається в серпні, кульмінація урочистостей припадає на другу неділю жовтня щороку, коли дерев'яну статую Носи Сеньйори де Назаре поміщають у золоту, прикрашену квітами карету, яку тягнуть за собою тисячі людей. Багато людей, які беруть участь, стоять у черзі годинами до початку процесії, щоб покласти руки на мотузку, оскільки вона символізує зв'язок між святою та її послідовниками. Нині процесія відбувається в різних місцях по всій Бразилії, оскільки нащадки Белема переїхали та принесли з собою традицію. У Белені все ще проходять найбільші святкування, але зараз є важливі події на півночі, включаючи Ріо-Бранко, Макапа та Маунас [39].

Сальвадорський карнавал вважають найбільшим вуличним карнавалом у світі. За розмірами заходу він перевершує карнавал у Ріо-де-Жанейро. Свято починається ввечері в останній четвер перед Попільною Середою у місті Баїя і триває шість днів [22].

Отже, щорічно у різних містах Бразилії проходить велика кількість фестивалів, найвідомішим серед яких є Бразильський карнавал, що відбувається у місті Ріо-де-Жанейро. Крім цього карнавалу, Бразилія відома своїми різноманітними місцевими фестивалями, які відображають культурну різноманітність країни, серед яких: Сальвадорський карнавал, Феста Жуніньйо, бразильський Новий рік, бразильський Октоберфест, Паринтінський фольклорний фестиваль, фестиваль *Cirio de Nazare* та інші.

2.3. Перспективи розвитку фестивального туризму в Бразилії

Бразилія має потужний туристично-ресурсний потенціал для розвитку фестивального туризму, оскільки практично кожне місто країни цікаве своїми культурними подіями і святкуваннями.

На нашу думку, перспективними напрямками розвитку фестивального туризму є:

- подальша популяризація карнавалів, які своїм колоритом, розмаїттям і культурою приваблюють мільйони туристів щороку;
- рекламування місцевих фестивалів, які відображають культурну різноманітність країни та приваблюють туристів, які бажають більше дізнатись про місцеву культуру і традиції;
- розвиток музичних фестивалів, що стають все більш популярними серед туристів, які бажають насолодитися живою музикою у неповторній атмосфері;
- звернення уваги на спортивні події, які щороку приваблюють велику кількість туристів;
- запровадження екофестивалів, спрямовані на збереження природних ресурсів та екологічну освіту. З кожним роком вони стають все більш популярними.

Вважаємо, що популяризація та розвиток фестивального туризму можуть сприяти подальшому розвитку місцевої економіки Бразилії.

Організаторам необхідно пропонувати цікаві програми і в рамках проведення фестивалів створювати яскраві події, котрі зможуть залучити як місцевих жителів, так і туристів.

Серед позитивних факторів розвитку фестивального туризму в Бразилії вчені виділяють: «створення комфортного середовища життєдіяльності; стимулювання туристичного потоку; репозиціонування території і формування позитивного іміджу; накопичення нової культурної спадщини та актуалізація старої; розвиток бізнесу, в тому числі в сфері організації подієвих заходів; залучення зовнішніх інвестицій, чому сприятиме привабливість країни;

залучення інвестицій з державного бюджету, що буде сприяти модернізації інфраструктури» [5, с. 11].

Розвиток сфери фестивального туризму як складової частини індустрії дозвілля є важливим загальнодержавним завданням, оскільки передбачає організацію не лише національних, а й міжнародних подій. Водночас ця сфера туризму має великий потенціал для сприяння регіональному розвитку країни, оскільки проведення івент-заходів передбачає певну прив'язку до території. Перш за все це зумовлено значенням подієвих заходів для поширення інформації щодо регіонів країни, історичних особливостей і самобутності їхнього розвитку тощо.

Фестивальні тури, що включатимуть не лише участь у самій події, а й додаткові послуги, пов'язані з оглядом безпосереднього місця проведення та цікавих об'єктів поряд із місцем проведення, проживанням у комфортабельних готелях у місці відпочинку із додатковими рекреаційними послугами, сприятимуть підвищенню соціально-економічного розвитку регіонів країни [5, с. 11].

Зважаючи на стан та особливості розвитку туризму в Бразилії, а також на світові тенденції у туристичній сфері, можемо виокремити такі аспекти подальшого розвитку фестивального туризму в країні:

1. Одним із ключових напрямів роботи в галузі міжнародної туристичної співпраці є усунення візових перешкод для розвитку фестивального туризму, що сприятиме зростанню обсягів туристичних потоків, а також стимулюватиме розвиток інших суміжних сфер. Адже наявність значних туристичних формальностей, зокрема необхідність отримання візи, негативно впливає на темпи зростання міжнародного туризму. Як відзначають вчені, «незважаючи на те, що вигодами від глобалізації та розширення меж вільної торгівлі уже давно «користуються» основні галузі світового господарства, міжнародному туризму як одній із найперспективніших експортних галузей у зв'язку з наявним візовим режимом такі можливості недоступні» [5, с. 11].

2. У рамках концепції «безпечного туризму» для всіх учасників туристичного процесу (туристів, працівників у сфері туризму, місцевого населення туристичної дестинації) важливою є спільна робота у сфері антикризового менеджменту в туризмі на рівні міжнародних, регіональних та національних туристичних організацій Бразилії, а також розроблення власної антикризової стратегії країни як учасника туристичного ринку.

Актуальність питання безпеки туристичних подорожей пов'язана й з фізичним руйнуванням інфраструктури територій туристичних дестинацій внаслідок природних катастроф, терористичних актів, військових дій та інших факторів; зниженням туристичної привабливості територій через забруднення повітря і води, спалахів різних інфекцій, загостренням питання фізичної безпеки туристів тощо. Непередбачуваний та важко прогнозований вплив вищезазначених факторів знижує туристичний імідж не тільки країни, де вони виникають, а й всього туристичного регіону [5, с. 12].

3. Серед пріоритетних завдань для сприяння розвитку фестивального туризму в Бразилії – співпраця між приватним і громадським секторами економіки у напрямі забезпечення відповідності між освітніми кваліфікаціями та потребами ринку. Нині існує тенденція до зростання дефіциту кваліфікованого персоналу (як технічного, так і управлінського) у сфері туризму. Щорічне зростання обсягів міжнародного туризму призводить до збільшення кількості зайнятих у цій сфері.

4. Адаптація бізнес-стратегій до змін у структурі туристичного попиту: зростання «середнього класу» країн з розвинутою економікою, туристів зрілого віку (як правило, пенсійного) та молоді у віці до 35 років тощо.

Важливою складовою активізації фестивального туризму має стати розроблення та впровадження програми заходів щодо економічного й інфраструктурного оцінювання та регулювання туристичної привабливості регіону, а саме: «відновлення і підтримка у належному і привабливому стані історико-культурних пам'яток; інтенсивний розвиток туристичної інфраструктури; стимулювання суміжних галузей; покращення якості довкілля

у межах туристичних і фестивальних територій; якісне інформування про подієві ресурси; підтримка іміджевого статусу території на різних рівнях» [5, с. 12].

5. Активізація співпраці у напрямку сталого розвитку туризму. Зростання міжнародного туристичного руху, що супроводжуватиметься збільшенням авіаперевезень, актуалізує питання зниження негативного впливу туризму на навколишнє середовище завдяки: стимулюванню використання альтернативних (нешкідливих для повітря та води) джерел енергії; популяризації екологічного способу використання природних ресурсів туристичної дестинації (від охорони природного середовища до екологічності в будівництві туристичної інфраструктури та технологіях туристичного обслуговування); розробленню та впровадженню програм захисту і відновлення пам'яток історико-культурної спадщини; співпраці щодо створення компромісної моделі узгодження інтересів туриста та місцевих жителів туристичної дестинації тощо.

6. Активізація інвестиційної діяльності у розвиток туристичної інфраструктури, зокрема транспортного складника (зменшення часу на трансфер завдяки оптимізації логістики подорожі всіма видами транспорту).

7. Упровадження інноваційних технологій, що підвищують рівень взаємодії з цільовою аудиторією [5, с. 12].

Слід відзначити, що у зв'язку зі зростанням довіри до онлайн-бронювання та відповідно збільшення частки онлайн-транзакцій на туристичному ринку, суб'єкти, які надають туристичні пропозиції, повинні постійно вдосконалювати механізми співпраці з цільовими споживачами. Важливо оновлювати й адаптувати їхні сервіси до вимог сучасних туристів. Відкритість до інновацій та покращення в цьому напрямку сприятиме залученню та утриманню більшої кількості туристів.

Вважаємо, що реалізація зазначених вище рекомендацій щодо розвитку фестивального туризму в Бразилії сприятиме підтримці сталого туристичного іміджу країни, забезпечить подальше функціонування туристичної галузі як ключової складової бюджету країни, економічно й соціально ефективної сфери,

створить передумови для подальшого розвитку туристичної діяльності, покращить якість життя мешканців регіонів країни, забезпечить стабільний потік туристів, а також забезпечить комфортні умови для їх відпочинку.

Бразильські фестивалі за умови використання стимулюючих чинників завжди будуть привабливими для туристів, а стабільна туристична активність та масовий характер подій автоматично залучить всі суміжні інфраструктури та галузі, що в цілому позитивно впливатиме на соціально-економічний рівень розвитку Бразилії.

Таким чином, туризм є однією з ключових сфер економіки Бразилії. Найбільше приваблюють туристів відомі бразильські карнавали. Вони відбуваються практично по всій території Бразилії і кожне місто проводить його по-різному. Найбільш відомим є карнавал, який щорічно проходить у Ріо-де-Жанейро. Він відбувається кожного року за 40 днів до Пасхи та відмічає початок Великого посту. Він суттєво відрізняється від карнавалів в інших країнах світу. Крім того, існують регіональні його варіації в самій Бразилії. Крім того, у різних містах країни щороку проходить багато інших фестивалів. Їх тематика є різноманітною – від традиційних національних народних свят до серйозних спортивних змагань. Нині більшість фестивалів уже стали справжніми загальносвітовими брендами, які відображають найпривабливіші національні традиції країни, зокрема: Сальвадорський карнавал, Феста Жуніньйо, бразильський Новий рік, бразильський Октоберфест, Паринтінський фольклорний фестиваль, фестиваль, Сіріо де Назаре та інші. Їх популяризація сприятиме активізації туристичної сфери в країні.

ВИСНОВКИ

Узагальнивши результати дослідження розвитку фестивального туризму в Бразилії, було отримано такі висновки:

Як показав історіографічний аналіз, нині лише окремі дослідники дають визначення поняттю «фестивальний туризм», а деякі взагалі не виокремлюють його як самостійний вид туризму. Це можна пояснити тим, що фестивальний туризм розглядають як різновид подієвого, який, в свою чергу, включає багато інших різновидів. В той же час фестивальний туризм є окремим видом туризму, що передбачає тимчасовий виїзд особи з місця проживання, основною метою якого є участь у фестивалях, святкуваннях або інших масових святкових подіях.

Сьогодні існують різні класифікації фестивалів і фестивальних турів. Найбільш повною є класифікація, розроблена Ю. Грицку-Андрієш та Ж. Бучко, згідно з якою фестивальний туризм поділяють на: етнічні фестивалі; релігійні фестивалі; музичні фестивалі; фестивалі сучасних субкультур; гастрономічні фестивалі; спортивні фестивалі.

Встановлено, що розвиток фестивального туризму умовно поділяють на три основні етапи, а саме: від найдавніших часів до другої половини XIX століття; від другої половини XIX до першої половини XX століть; із середини XX століття і дотепер.

Сьогодні фестивальний туризм є популярним і масовим явищем у світі, що динамічно розвивається. Бразилія – відома своїми фестивалями, які відбуваються практично по всій території та приваблюють туристів з усього світу. Найбільш відомим у світі є Бразильський карнавал, який щорічно проходить у Ріо-де-Жанейро. Він відбувається за 40 днів до Пасхи та відмічає початок Великого посту. Цей карнавал суттєво відрізняється від карнавалів в інших країнах світу. Крім того, існують регіональні його варіації в самій Бразилії.

У різних містах Бразилії кожного року проходить багато фестивалів, тематика яких є різноманітною – від традиційних національних народних свят до серйозних спортивних змагань.

Здійснено огляд таких відомих бразильських фестивалів, як: Бразильський карнавал у Ріо-де-Жанейро, Салвадорський карнавал, Феста Жуніньйо, бразильський Новий рік, бразильський Октоберфест, Паринтінський фольклорний фестиваль, фестиваль, Сіріо де Назаре. На сучасному етапі кожне місто, намагається максимально самовиразитись, створити незабутні видовища. Учасники фестивалівних турів поєднують відпочинок та екскурсії у відомих туристичних центрах із відвідинами найбільш видатних подій у сфері культури, мистецтва і спорту. Розвиток фестивального туризму у Бразилії підтримали як влада, так і підприємці, оскільки, крім фінансової вигоди, він є ефективним рекламним інструментом.

Бразилія має потужний туристично-ресурсний потенціал для розвитку фестивального туризму, оскільки практично кожне місто країни цікаве своїми культурними подіями і святкуваннями. Для подальшого розвитку фестивального туризму в країні потрібно докладати спільних зусиль, спрямованих на усунення візових перешкод, антикризовий менеджмент, розвиток інфраструктури, а також впровадження інноваційних технологій та інші заходи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабкін О.В. Спеціальні види туризму. Фенікс, 2008. 252 с.
2. Білоус С. В., Грицишин А. Т., Мункачій І. З. Проблеми та напрями вдосконалення подієвого менеджменту в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2021. Вип. 2–1 (103). С. 51–55. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-9>.
3. Горшкова Л.О. Особливості фестивального туризму як складника івент-туризму. *Приазовський економічний вісник: електронний науковий журнал*. 2019. Вип. 6 (17). С. 111–117. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-21>.
4. Грицку-Андрієш Ю. П., Бучко Ж. І. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. Вип. 519–520. С. 56–60.
5. Давидюк Ю., Сироїд Н., Ярмолюк Д. Стан та перспективи розвитку фестивального туризму в Бразилії. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 60–1. С. 7–13.
6. Дутчак О. І. Фестивальний туризм: до проблеми формування терміну. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні»*: збірник тез доповідей (І частина). Миколаїв: ВП «МФ КНУКІМ», 2015. С. 178–180.
7. Коржилов Л. І. Туризм в Україні. Класифікація та види. 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3345> (дата звернення: 11.03.2024).
8. Луцик М. В., Гуцало Д. І. Географія карнавального туризму в Америці. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2022. № 7. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-7-8149>.
9. Мальська М. П., Грицишин А. Т., Білоус С. В., Топорницька М. Я. Фестивальний туризм: теорія та практика: навч. посібник. Київ: Видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. 232 с.

10. Надольська В. Замкові комплекси країн Європи як популярний об'єкт туризму. *Наукові записки Національного заповідника «Замки Тернопілля»*. 2022. № 12. С. 83–88.
11. Огієнко М. Гастрономічні фестивалі як форма подієвого туризму та розвитку ресторанного бізнесу. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*. 2019. Том 2. № 2. С. 213–222.
12. Панібраць Н. В., Чибирак С. В. Розвиток фестивального туризму в Бразилії. *Наука, освіта та технології: тенденції, виклики, перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 16 травня 2024 р.): у 2 ч.* Полтава: ЦФЕНД, 2024. Ч. 1. С. 70–71.
13. Петранівський В. Л. Етнокультурний і етнофестивальний туризм: теорія і практика. *Розвиток етнотуризму: проблеми та перспективи: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Молодих вчених (Львів, 2–3 березня 2011р.)*. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів: ЛІЕТ, 2011. С. 28–41.
14. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.03.2024).
15. Райська А., Гнида А. Туристичні ресурси Бразилії. *Динаміка розвитку сучасної науки: матеріали міжнародної наукової конференції*. Т. 5, 15 листопада, 2019 рік. Чернігів, Україна: МЦНД. С. 127–128.
16. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності: підручник. Київ, 2006. 264 с.
17. Тищенко П.В. Теоретичні аспекти та розвиток подієвого туризму регіону. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2011. Спецвипуск 33. Ч. 4. С. 124–128.
18. Топорницька М. Місце фестивального туризму у класифікаційній схемі масових видів туризму. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 29 (2). С. 246–253.

19. Уварова Г. Ш., Мелько Л. Ф. Туристичне країнознавство: навч. посіб. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2022. 410 с.
20. Чернецька С. Ю. Світова фольклорно-фестивальна традиція: історична ретроспектива та тенденції сьогодення. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство* / редкол.: М. Станкевич, О. Голубець, Н. Урсу та ін. Тернопіль, 2012. Вип. 1. С. 45–51.
21. 10 Things to Know About Festa Junina in Brazil. URL: <https://theculturetrip.com/south-america/brazil/articles/10-things-to-know-about-festa-junina-in-brazil> (дата звернення: 15.03.2024).
22. Celebrating the Salvador Carnival. URL: <https://www.riocarnaval.org/brazil-carnival/salvador-bahia> (дата звернення: 16.03.2024).
23. CIOFF. URL: <http://www.cioff.org/events-festivals.cfm> (дата звернення: 15.03.2024).
24. Complete Guide to Festival Tourism by Dr Prem – Definition, History, Importance, Destinations and Tips. URL: <https://drprem.com/travel/festival-tourism-guide/> (дата звернення: 07.03.2024).
25. Davey Steve. Around the World in 500 Festivals: From Burning Man in the US to Kumbh Mela in Allahabad – The World's Most Spectacular Celebrations, 2016: Skyhorse. 761 p.
26. Die Wiesn 2023 – luftig, locker, lässig. URL: <https://www.oktoberfest.de/magazin/oktoberfest-news/oktoberfest-schlussbericht> (дата звернення: 11.03.2024).
27. Discover The World's Best Food And Wine Festivals In 2024 And 2025! URL: <https://thefoodellers.com/en/food-and-wine-festivals> (дата звернення: 11.03.2024).
28. Extraordinary festivals in Asia every traveller must go to. URL: <https://www.trafalgarc.com/real-word/festivals-in-asia-travel-bucket-list/> (дата звернення: 11.03.2024).

29. Festival de Parintins. URL: <https://www.festivaldeparintins.com.br/> (дата звернення: 16.03.2024).

30. Gomez Chavarro J. The folklore festival experience in the safeguard of the intangible cultural heritage and its effects on the modern life. IOV Sharjah International Scientific Conference. "Folk Culture: The Present and Future Pathways". - Sharjah, United Arab Emirates. – 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/343809972_The_folklore_festival_experience_in_the_safeguard_of_the_intangible_cultural_heritage_and_its_effects_on_the_modern_life (дата звернення: 16.03.2024).

31. Leading states of destination for international tourists during Carnival in Brazil in 2024. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1108195/international-tourists-carnival-states-brazil/#:~:text=Rio%20de%20Janeiro%20was%20the,would%20welcome%20228%20thousand%20tourists> (дата звернення: 16.03.2024).

32. Lollapalooza Global. URL: <https://global.lollapalooza.com/> (дата звернення: 11.03.2024).

33. New Trends Impacting Festival and Consumer Events. URL: Eventbrite. https://eventbrite-s3.s3.amazonaws.com/marketing/britepapers/Britepaper_6newtrends_webVersion.pdf (дата звернення: 16.03.2024).

34. Oktoberfest Of Blumenau. Bestbeerfestivals. URL: <https://bestbeerfestivals.com/oktoberfest-of-blumenau> (дата звернення: 15.03.2024).

35. Oktoberfest – History, Background, Highlights. URL: <https://www.bavarikon.de/object/bav:BSB-CMS-0000000000008926?lang=en> (дата звернення: 11.03.2024).

36. Revenue of the tourism sector during Carnival in Brazil from 2013 to 2022, with a forecast for 2023. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/974580/carnival-revenue-brazil/> (дата звернення: 16.03.2024).

37. The Biggest Music Festivals in the World [Updated For 2023]. URL: <https://www.musicfestivalwizard.com/biggest-music-festivals-in-the-world/> (дата звернення: 07.03.2024).

38. The “Big Five” Film Festivals. URL: <https://blog.inyourpocket.com/blog/the-big-five-film-festivals/> (дата звернення: 11.03.2024).

39. What is Círio de Nazaré? Everything to know about the Brazilian festival. URL: <https://www.wanderlust.co.uk/content/guide-to-cirio-de-nazare/> (дата звернення: 16.03.2024).

40. World Population Review. URL: <https://worldpopulationreview.com/countries/brazil-population> (дата звернення: 14.03.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікація фестивалів за В. Петранівським

№	Критерій	Види фестивалів
1	За цільовою Функцією	Культурологічні Спортивно-оздоровчі Спеціалізовані та ін.
2	За засобом пересування учасників фестивалю	Пішохідний Кінний Велосипедний Автомобільний Водний Авіаційний
3	За сезонністю	Зимовий Літній Міжсезонний
4	За спеціалізованою організацією (програмою) фестивалю	Етнокультурні (<i>етнографічні, національних культур, фольклорні, етномистецькі і т.п.</i>) Мистецькі (<i>естрадні, театральні, циркові, музичні, гумору та сатири</i>) Гастрономічні (<i>винні, кавові, чаєві, пивові, медові, вареникові, бринзові, баношові, ріпові тощо</i>) Історичної реконструкції (<i>рицарські турніри, теренові ігри, анімаційні ігри - "жива історія"</i>) Музичні (<i>джазу, класичної музики, фольк- і етномузики, автентичної музики, хороших колективів тощо</i>) Професійні свята (<i>вівчарів, ковалів, лісорубів, виноградарів, пасічників, рибалок, авіаторів, байкерів, кобзарів і лірників і т.п.</i>) Спортивні (<i>лижні, водні, спортивного туризму, із спортивного орієнтування, спелеотуризму, техніки</i>)

		<i>туризму та екстремальних видів спорту тощо)</i>
5	За віком та соціальним складом учасників	Дитячий Юнацький Молодіжний Середнього та старшого віку Сімейний Родинний Без вікових обмежень Неформальний та ін.
6	За статусом Фестивалю	Міжнародний Національний (всеукраїнський) Регіональний Місцевий (локальний)
7	За формами організації фестивалю	Фестиваль-ярмарок (фестиваль народних ремесел і промислів) Фестиваль-концерт Фестиваль-змагання Фестиваль-розвага Фестиваль майстер-клас народних мистецтв Фестиваль історичної реконструкції давньої культури Фестиваль-видовище Фестиваль-професійне свято Фестиваль культури Фестиваль-карнавал (парад) Комбінований фестиваль (охоплює програми декількох окремих фестивалів або заходів) Фестиваль-презентація та ін.

Джерело: складено автором на основі публікації Петранівський В. Л. Етнокультурний і етнофестивальний туризм: теорія і практика. *Розвиток етнотуризму: проблеми та перспективи*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Молодих вчених (Львів, 2–3 березня 2011р.). Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів: ЛІЕТ, 2011. С. 28–41.

Додаток Б

Найбільші музичні фестивалі світу

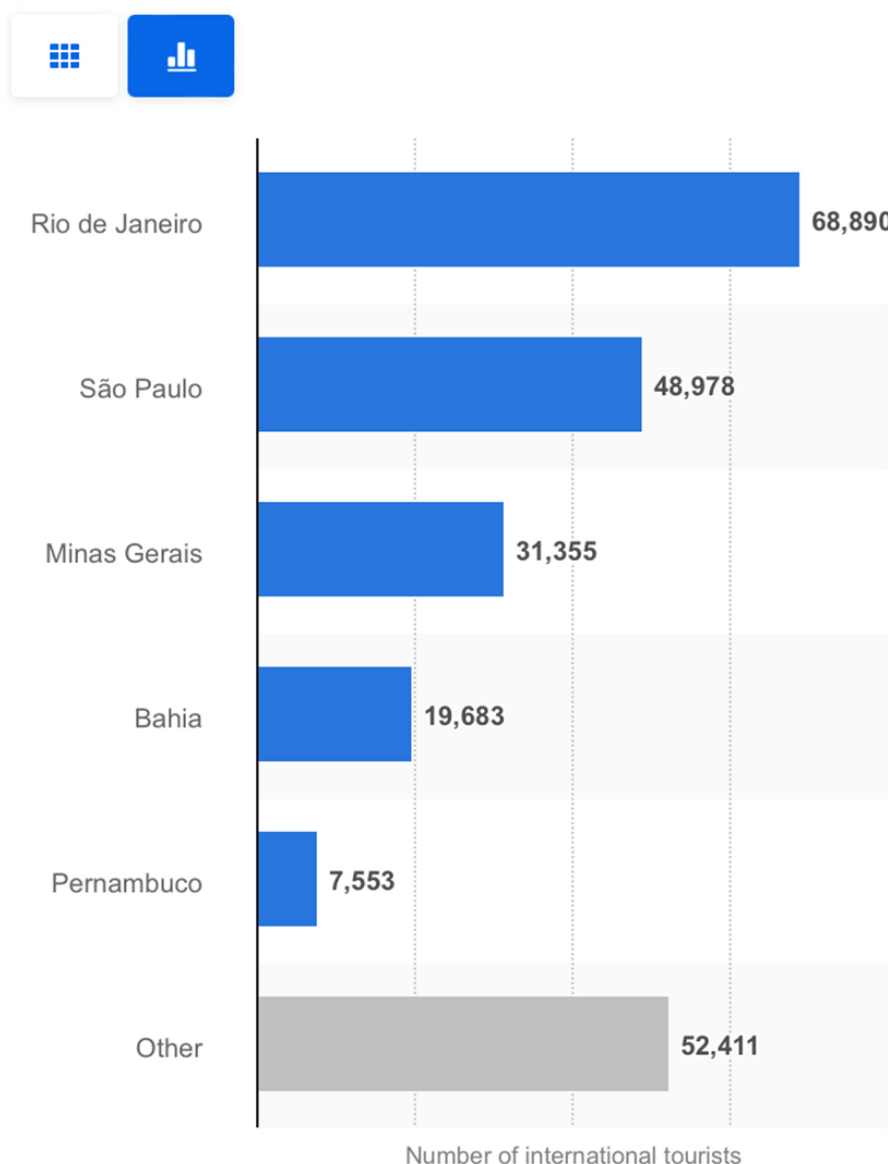
Фестиваль	Місце проведення	Жанр	Відвідуваність
Lollapalooza Chicago	Чикаго, Іллінойс, США	Альтернативний рок, панк-рок, хеві-метал, поп, хіп-хоп	400,000
Electric Daisy Carnival Las Vegas	Лас-Вегас, Невада, США	Електронна музика	400,000
Pol'and'Rock (Przystanek Woodstock)	Чаплінек, Польща	Рок	400,000
Austin City Limits	Остін, Техас, США	Рок, інді, кантрі, фолк, електроніка, хіп- хоп	420,000
Sziget Festival	Будапешт, Угорщина	Рок, альтернативний рок, поп, хіп-хоп, інді, електроніка та ін.	450,000
Amsterdam Dance Event	Амстердам, Нідерланди	Електронна музика	450,000
Summerfest	Мілуокі, штат Вісконсин, США	Альтернатива, блюз, кантрі, електроніка, фолк, фанк, хіп- хоп, інді, джаз, поп, рок та ін.	445,611
New Orleans Jazz Fest	Новий Орлеан, Луїзіана, США	Джаз	475,000
Primavera Sound	Барселона, Іспанія	Електроніка, інді, поп, рок та ін.	500,000
Essence Festival	Новий Орлеан, Луїзіана, США	R&B, соул, фанк, блюз, хіп-хоп,	530,000

		джаз, регі	
Tomorrowland	Бум, Бельгія	Електронна музика	600,000
Rock in Rio	Ріо-де-Жанейро, Бразилія	Рок	640,000
Coachella Music And Arts Festival	Індіо, Каліфорнія, США	Рок, поп, інді, хіп-хоп, електроніка	645,000
Donauinselfest	Відень, Австрія	Рок, поп, електроніка та ін.	1.2 млн
Montreal Jazz Festival	Монреаль, Квебек, Канада	Джаз	2 млн

Джерело: складено автором на основі The Biggest Music Festivals in the World [Updated For 2023]. URL: <https://www.musicfestivalwizard.com/biggest-music-festivals-in-the-world/> (дата звернення: 07.03.2024).

Провідні регіони для міжнародних туристів під час карнавалу в Бразилії у
2024 році

Leading states of destination for international tourists during Carnival in Brazil in 2024

Джерело: Leading states of destination for international tourists during Carnival in Brazil in 2024. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1108195/international-tourists-carnival-states-brazil/#:~:text=Rio%20de%20Janeiro%20was%20the,would%20welcome%20228%20thousand%20tourists> (дата звернення: 16.03.2024).